

Neodločno kolebanje pred odločitvijo v veliki bitki v Franciji

Pri prodiranju v severno Francijo so spremenili Nemci dvakrat smer, vendar pa je ostala napadalna silovitost še vedno ista. Ta silovitost bo ponehala ali se oblažila, ko bodo osamljene motorizirane nemške čete povečale s svojim prodiranjem razdaljo od svojih oporišč za preskrbo z bencinom in strelivom. Najnovejši nemški napad zapadno od St. Quentin ima za cilj, da dosežejo nemški oddelki čez Arras in Calais morje in se polaste Rokavskega preliva med Francijo in Anglijo. Ti oddelki upajo, da bodo odsekali francosko armado od angleških in belgijskih čet.

Belgijci pa, ki tudi razpolagajo z odličnimi motoriziranimi enotami, so zavzeli z največjo naglico nove postojanke. Belgijci se gibljejo v smer, da bi preprečili Nemcem vdor do morja, odkar so se spustili Nemci v napad pri Sedan. Nemci se trudijo, da bi prišli do morja, tudi zato, da bi z zavzetjem morske ožine med Anglijo in Francijo ti dve državi ločili in jima s tem otežkočili prevoz z ene strani na drugo. To bi bil tudi zelo hud udarec za zaveznike. Nemci pa imajo velike težave, da pripeljejo svojo pehoto v že prej omenjeni »žep«, katerega so ustvarili s tanki. Načrt novega vrhovnega poveljnika zaveznikov sil Weyganda bi utegnil priti do izraza s prese-

netljivo hitrostjo. Dokler se položaj stalno spreminja, je težko izvesti protinapad večjega obsega. Prišel pa bo trenutek, ko bo po francoski sodbi začel pojemati nemški napad radi izčrpanosti in radi tega, ker se ne bo mogel več oskrbovati s pogonsko silo za svoje številne motorizirane divizije. V zvezi s tem je še treba poudariti, da imajo Nemci na razpolago samo dve železniški progi, kar je pa vsekakor premalo za učinkovito in zadostno oskrbo čet.

Prihajajo pa tudi poročila z zapadnega bojišča, da so v ponedeljek Nemci poskusili tudi napad na pravo Maginotovo črto, vendar pa brez večjega uspeha.

Mirno kri in odprte oči!

Borba, ki se sedaj vodi v Evropi s sredstvi diplomacije in z uničevalnim orožjem, je borba za obstoj narodov in držav. V borbi zmaga in ostane to, kar je krepko in močno in zato tudi življenja sposobno. Kar pa je kilavo in slabo, se ne more vzdržati. Narodu daje moč ne samo gmotna sila, marveč predvsem duh. Duh je, ki oživlja in okreplja, ki daje življenjskost in moč. Narod, čigar vrhovno geslo in vodilo je: »Mi hočemo živeti!« — tak narod živi iz duha. Tak narod ne more propasti, ker ga vzdržuje samozavest. Narod, ki zgubi zavest svoje samobitnosti in pomenljivosti, se sam obsodi na smrt ter si koplje grob. Tak je nauk zgodovine.

Zgodovina daje našemu narodu spričevanje, da se je vedno zavedal svoje samobitnosti in posebne naloge, izvršljive na ozemlju, ki mu ga je naklonila božja previdnost. Iz te trdne podlage je izvajal samozavestni zaključek: Kot narod imam prirodno pravico do obstoja, ki mi je ne sme nihče kratiti. Ta zavest je vedno spremljala naš narod ter mu dajala tisto življenjsko žilavost, ki ga je ohranila pri življenju. Po številu in gmotni sili močnejša plemena, ki so kot sosedi obkroževala njegovo ozemlje ter ga ogrožala, so propadla brez sledu. Slovenski narod pa je vztrajal in ostal.

Slovensko ljudstvo ni bilo čreda brez pastirja, ki drvi in beži tja, kamor jo poženejo. Imelo je vedno svoje pastirje, sinove iz svojih vrst, ki so ga bodrili in hrabril ter mu kazali življenjsko pot. Četudi je moralo naše ljudstvo služiti tujim političnim gospodarjem, vendar se ni navzelo suženjskega duha. To pa je treba priznati, da je večstoletna pod-

rejenost tujenarodni državni misli vzgojila v nekem delu našega ljudstva nekako slabičnost in neodločnost ter sprejemljivost za vplive od strani tujcev, naj se ti vršijo v obliki groženj ali pa obljub. Je to sicer velika manjšina med našim ljudstvom, toda pri številno tako malem narodu, kakršen je naš, se tak pojav ne sme omalovaževati.

Tako razpoloženje ni nikdar dobro, v sedanjih časih pa, ko se odločuje usoda narodov morda za stoletja, je prav škodljivo. Le tak narod, ki je notranje močan, močan v duhu in volji, bo ostal in zmagal. Kdor tega samozaupanja nima, marveč v slabotnosti ždi križem rok, se ne bo obdržal. Ni treba nobene malodušnosti spričo naše maloštevilnosti. So mali narodi na svetu, ki jih gledamo z občudovanjem, kako branijo svoj obstoj, svojo svobodo in neodvisnost. Začasno se te pravice lahko poteptajo od silnejšega, toda zopet bodo vstale izpod nog tlačiteljev, ker so neumrljive. Sicer pa nismo tako maloštevilni, saj stojijo z nami na braniku domovine in države bratje Srbi in Hrvatje.

Iz te samozvesti in duhovne pripravljenosti, ki jo moramo neprestano vlivati v srce in voljo vsakega posameznika iz našega ljudstva, izvira to, kar smo zapisali v naslovu in kar nam je vsak dan potrebno kot vsakdanji kruh: mirna kri! In še nekaj je potrebno: odprte oči. Odprte oči za vse, kar se godi v svetu, okoli nas in med nami. Tuja propaganda dela danes med vsemi narodi. Biti na oprezi proti takšni propagandi, je dolžnost ne samo državne oblasti, marveč tudi vsakega člana našega naroda. Več oči več vidi, več ušes več sliši. Dolžnost vsakega je, da skrbno pazi na vse, kar bi moglo biti državi in

njeni obrambi v škodo. O tem je treba oblast obvestiti, kakor tudi o razširjevalcih vznemirljivih vesti, ki vzbujajo med ljudstvom zmedo in strah.

»Peta kolona« maršira po vsaki državi in vsakem narodu. Že od nekdaj se je dogajalo, da se je napad na kakšno državo izvršil ne samo od tujega vojaštva, marveč s tujim razvalnim delom v notranjosti države. Sovražnik se zlasti danes trudi, da ustvari svoje postojanke sredi tuje države. Vohuni, ki prihajajo od zunaj ali pa jih je vzredila kot gada na svojih prsih lastna država, napravijo državi veliko škodo, še preden je zunanji sovražnik proti njej izstrelil prvo topovsko kroglo. Ti ljudje, ki se trudijo rušiti državo sredi njenega naroda, tvorijo »peto kolono«, o kateri se danes toliko govori.

Torej odprte oči za gotove ljudi — tujce in njihove tukajšnje prijatelje — in za vsak njihov pokret! Danes ne zadostuje več utrditi si državne meje ter odbijati napadalce, ki pritiskajo od meje v notranjost države. Pozornost in borba mora tudi veljati »peti koloni«. Budno oko za vsak korak, ki ga storijo tujci v naši državi! Prav taka pozornost na vse tiste, ki so njihovi somišljeniki sredi med nami. Državna oblast — vojaška in civilna — ima dolžnost, da v kali zatire vsak poskus ustvariti kakšno sovražno postojanko v naši državi. Vsak zaveden Slovenec, naj pripada temu ali drugemu stanu — razumnik, kmet, obrtnik, delavec — je dolžan, da podpira državno oblast pri izvrševanju te veljavne naloge. Samo z združenimi močmi se more danes zaveden narod obvarovati nesreče, da bi plameni vojne segli tudi na njegovo streho.

V rdečem »raju« ...

Roman iz sovjetskega kmetškega življenja

*

Starec je zamolklo odvrnil:

»Sin, odobravam ga, toda ne morem premagati v sebi bolečine, ker vem, da se podajaš v gotovo smrt!«

Može so Fedorjeve besede presunile. Čutili so, da je velik junak, a njihova dobrosrčnost in pravičnost jim ni dovoljevala, da bi ga pustili kar tako v smrt. Zavedali so se, da so prav tako krivi ko on.

V imenu vseh se je oglasil najstarejši:

»Fedor, če misliš, da bo Balto rešila smrt enega izmed nas, žrebajmo! Ne pustimo, da bi ti šel v smrt. Naj žreb odloči!«

»Tako je, naj žreb odloči!« so vsi pritrdili.

Fedor je smehljalje odkimal.

»Vaše ponudbe ne morem sprejeti. Vi ste mene izbrali za voditelja, zaradi tega jaz odgovarjam za vse, kar se je zgodilo. Tako je torej moja dolžnost, da grem pred poveljnika rdeče vojske.«

Za sinom je spregovoril tudi oče. Pogledal je moše in rekel:

»Pustite, naj moj sin stori, kar se mu zdi primerno in potrebno!«

20

»Aleksij, tvojim besedam se pokoravamo. Ti si bil vedno moder mož in naš zaščitnik pred krvoločnim Šubinom.«

Fedor je potreboval kos platna, ki bi ga pripel na palico in porabil za mirovno zastavo.

Eden izmed tovarišev je slekel svojo rusko bluzo, raztrgal svojo srajco in polovico obesil na palico.

Fedor je prevzel »zastavo« in se naglo poslovil od očeta in tovarišev. Nato je skočil iz jarka in visoko dvignil svoje znamenje predaje.

Hitro je korakal proti rdeči vojski, a čim bolj se ji je bližal, tem bolj se mu je srce stiskalo od strahu. Po glavi se mu je podilo tisoč misli. Bliskovito naglo so se podile po njej preteklost, sedanjost in bodočnost. Največ je mislil na Natašo. Težko mu je bilo pri srcu, ker se ni mogel posloviti od nje. Ona ni vedela, v kako nevarnost se je podal. Ko bo doznala za njegov korak, bo on najbrž že zapisan smrti...

*

Klavs je stal pred topovi. Skozi daljnogled je zagledal človeka, ki se je z zastavo v roki bližal četi. Takoj je naročil podčastniku, naj gre prišlecu naproti.

Podčastnik je vzpodbodel konja in oddirjal proti Fedorju.

Ko je Fedor zagledal konjenika, se je ustavil in čakal.

Koliko je jablan. Računajo, da je na svetu okrog 450 milijonov jablan, to je trikrat toliko, kolikor je hrušk. Samo v Zedinjenih državah imajo 100 milijonov jablan. Na drugem mestu je Nemčija s 85 milijonov dreves, kar pa še vedno ne zadostuje za domačo potrebo, na tretjem Francija z 68 milijoni jablan. Hrušk ima največ Nemčija, in sicer 35 milijonov, na drugem mestu so Zedinjene države z 20 milijoni. V normalnih letih dajejo vse jablane okrog 10 milijonov hruške pa okrog 3 milijone ton sadja.

15.000 letna palma. Ob vznožju gore Tamborine v Queenslandu (Avstralija) raste mogočna palma, ki so ji dali ime »Ded Peter« in jo naravnoslovci smatrajo za najstarejše bitje na svetu.

Po Jugoslaviji

Pogodbe z Rusijo podpisane

Proti koncu aprila je jugoslovansko odposlanstvo, v katerem so bili zastopniki Srbov, Slovencev in Hrvatov, odpotovalo v Moskvo. Razgovori, ki so se tamkaj vršili, so veljali gospodarskim zadevam ter so tekli v prijazni obliki. Zastopniki Jugoslavije so bili sprejeti od predsednika sveta ljudskih komisarjev Molotova in tudi od Stalina.

Na binkošno soboto, 11. maja, so zastopniki Jugoslavije in zastopniki Rusije podpisali tri pogodbe: 1. o trgovini in plovbi, 2. o plačilnem prometu, 3. o trgovinskih predstavnikih. Po prvi pogodbi bo izvozna in uvozna trgovina med obema državama v letu 1940/41 dosegla višino 176 milijonov dinarjev. Doslej je bil naš trgovinski promet z Rusijo malenkosten. V zadnjih desetih letih smo izvozili v Rusijo komaj za 8 milijonov dinarjev blaga, iz Rusije uvozili k nam za 52 milijonov din. S pogodbo med Jugoslavijo in Rusijo se odpirajo nove velike možnosti. Jugoslavija bo izvažala v Rusijo zlasti baker, svinec in cink poleg drugih kovin, tobak in izmed življenjskih potrebščin mast ter druge kmetijske proizvode. Rusija pa bo izvažala v Jugoslavijo kmetijske stroje, nafto, bombaž in druge osobito v sedanjem času važne surovine. Plačevanje se bo vršilo v kliringu (medsebojnem obračunu). Ruska vlada bo imela trgovinsko predstavništvo v Jugoslaviji, jugoslovanska vlada pa v Rusiji. Del jugoslovanskega odposlanstva je ostal v Moskvi kot začasno trgovinsko predstavništvo Jugoslavije.

Osnovanje jugoslovanske pomožne vojske. Zadnjo soboto je bilo objavljena uredba o osnovanju jugoslovanske pomožne vojske, h kateri spadajo vsi naši državljani moškega spola od 16. do 70. leta, razen onih, ki so vojni obvezniki. Nad 70 let stari in še za delo zmožni bodo sprejeti kot prostovoljci. Pomožna vojska pride v poštev za primer splošne mobilizacije, da skrbi za oskrbo in delovanje redne vojske in za ljudstvo države v času vojne. Pomožna vojska je razdeljena na tri dele. V prvi oddelek spadajo vsi oni, ki imajo strokovno-upravno izobrazbo. V drugi oddelek pa kmetje ter živinorejci in strokovnjaki teh področij. V tretji oddelek pri vsi drugi obvezniki. Ministrstvo za vojno lahko organizira v sporazumu z banskimi upravami za posamezne oddelke pomožne vojske tečaje in vaje za tiste, ki niso dovolj poučeni. Pomožna vojska se sme uporabljati ob mobilizaciji

za dela za obrambo države. Lahko pa je to pomožno vojsko vpoklicati tudi v stanju pripravljenosti.

Domovini — vse sile duha in telesa! Slovensko katoliško dijaštvo, srednješolsko in visokošolsko, organizirano v Slovenski dijaški zvezi, izpoveduje v tem morda najbolj resnem razdobju evropske zgodovine prisego mladih src. S to prisego stavljajo vse svoje duhovne in telesne sile v celoti brez kakršnega koli pridržka na razpolago domovini za ohranitev njene svobode, tega dragocenega sadu tisočletnega trpljenja naših predhodnih rodov. Vsi bodo služili v pripravljenosti na obrambo domovinske svobode, ne le tisti tovariši, ki jih veže redna državljanska vojaška

obveznost. Poleg branilcev naših posvečenih meja so potrebni še branilci na okopih proti sovražnim postojankam v zaledju, če bi se te postojanke v danem trenutku pojavile. Slovensko katoliško dijaštvo prosi poveljstvo naše obrambne sile, naj poleg rednih vojaških obveznikov vključi v svoje obrambne načrte tudi mlade dijaške vrste. Ako pa bo vsemogočni Bog naši ljubljani domovini prihranil veliko preizkušnjo, ki jo v teh trenutkih preživlja toliko evropskih narodov, pa bo skupna pripravljenost vsega mladega slovenskega, hrvatskega in srbskega rodu v žrtvah domovinske ljubezni rodila blagoslov notranjega prerodenja, ki bo novo poroštvo nepremakljivosti zgodovinskega dejstva — kraljevine Jugoslavije.

Mlada JRZ je svojo banovinsko skupščino, sklicano za dne 16. junija, preložila na poznejši čas.

Slovenski župani zahtevajo slovensko samoupravo

Odposlanstvo slovenskih županov, ki so ga sestavili ljubljanski župan dr. Jure Adlešič, predsednik županske zveze Nande Novak in senator Alojz Mihelčič, bivši celjski župan, je 14. maja predložilo v Beogradu predsedniku vlade Dragiši Cvetkoviću in podpredsedniku dr. Vladku Mačku spomenico, v kateri poudarjajo željo in zahtevo slovenskega naroda po samoupravi. Dvajset let, tako je izvajano v tej spomenici, se slovenski narod bori za svojo samoupravo, ki mu je poroštvo njegove narodne samobitnosti in svobodnega razmaha vseh njegovih tvornih sil. Vse javno delovanje našega naroda zadnjih 20 let je bilo usmerjeno k cilju, da se uresniči ta temeljna zahteva v korist naroda in države. Ko je nova državna politika s sporazumom z zastopniki Hrvatov dne 26. avgusta 1939 dosegla svoj vidni uspeh, je ves slovenski narod pričakoval, da se bo po ostvarjenju banovine Hrvatske ustanovila takoj banovina Slovenija. Za nadaljevanje preureditve države v smislu sporazuma z dne 26. avgusta ni glede Slovenije prav nobene ovire. Slovenski narod je zaskrbljen, ker ustanovitev banovine Slovenije še ni izvršena in se odlaša, ne da bi bile za to kake stvarne ovire ali da bi bili opravičeni razlogi za to. Zaradi tega slovenski župani z vso resnostjo dvigajo svoj glas v imenu slovenskega ljudstva in zahtevajo, da se sedaj, ko je banovina Hrvatska že ustanovljena, ustanovi tudi banovina Slovenija. Če to zahtevamo, se čutimo solidarne (v skladnosti) z vsem slovenskim narodom,

ker vemo, da s tem pospešujemo prav umevane interese države.

Tako predsednik kakor tudi podpredsednik vlade sta odposlanstvu odgovorila z zagotovilo, da oba zastopata isto stališče, da namreč morajo Slovenci dobiti svojo banovino Slovenijo in da sta pripravljena vse storiti, da se tej zahtevi čimprej ugoti. Priznala sta, da ni nobenih notranjepolitičnih ali upravno-političnih pomislekov proti ustanovitvi banovine Slovenije. Poudarila pa sta, da velike težave v Evropi povzročajo državni vladi tolikšne skrbi in ji prizadevajo toliko posla, da se notranje-politični napredek v smislu politike sporazuma ne more razvijati s tisto hitrostjo in točnostjo, ki bi si jo vsi želeli.

Vsi, ki potujete, ne pozabite na novi vozni red

veljaven od 19. maja 1940!

Vozni red v lepi žepni izdaji stane samo 2 Din (po pošti je poslati naprej Din 2.50 v znamkah). Preprodajalci dobijo primeren popust. Naročila sprejema:

Tiskarna sv. Cirila, Maribor - Ptuj

Konjenik se je ustavil pred mladeničem in ga trdo vprašal:

»Kaj hočeš?«

»Tvojemu poveljniku hočem povedati, da se predamo.«

»Najprej vrzi proč svojo zastavo! Preveč spominja na barvo, ki jo mi rdeči mrzimo.«

Fedor je ubogal.

»Sedaj pa pojdi z menoj!«

Obrnil je konja in počakal, da je bil Fedor z njim v isti vrsti.

»Tako te bom peljal pred ljudskega komisarja iz Odese.«

Fedorju je zastal dih. Noge so se mu zašibile.

»Pred ljudskega komisarja iz Odese?« je vzkliknil osuplo.

»Da!« je odvrnil podčastnik, ki se je začudil, ko je opazil naglo spremembo na mladeničevem obrazu.

»Kako se imenuje komisar?« je nekam boječe vprašal Fedor.

»Klavs Rišin,« je odvrnil konjenik.

»Klavs Rišin...« je z drhtečim glasom zašepetal mladenič.

Podčastnik se je še bolj začudil.

»Kaj ti je? Ali se bojiš Rišina?«

Fedor se je zbral. Premagal je v sebi grozo in prisiljeno-mirno rekel:

»Eh, nič, nič!«

Pri tem se je spustil v tako naglo hojo, da je konjenik moral od časa do časa pognati konja, drugače bi zaostal.

Fedor je šel skozi vrste konjenikov, ne da bi pogledal na levo in desno. Šel je proti topovom, ki so bili pripravljeni na strel. Tudi teh ni pogledal.

Svojega voditelja je pustil naprej in je korakal za njim. Oči je povešal. Zbiral je misli in sile. Močen, odločen je hotel biti. Čim bolj se je bližal trenutku srečanja z bratom, tem bolj si je dopovedoval, da mora biti neustrašen. Klavs Rišin ne sme videti znakov bojazni na njegovem obrazu.

Dvignil je glavo in vzravnal stopal za jezdecem. Za kakih dvajset korakov sta še bila oddaljena od topov. Fedor je gledal Klavs, ki je ponosno sedel na konju. Čim bolj se mu je bližal, tem pozorneje ga je opazoval.

Kaka sprememba med nekdajnjim in sedanjim Klavsom! Čelo je ostalo visoko, toda obraz je postal trd, koščen. Nos je izgledal bolj orlovski. Vsa zunanost je dobila izraz volje, strogosti, krvoločnosti.

Klavs ni spoznal Fedorja. Prevzela ga je silna jeza, ko je zagledal pred seboj tega mladeniča, vzravnane,

šteje nič manj nego 15 tisoč let, a je še vedno živa in močna. Njene sode so razmeroma »mlade«, štejejo po 3000 do 8 tisoč let. Pred nekaj časa so vandali najstarejše drevo tako poškodovali, da so ga morali presaditi. Eksperiment je pod vodstvom vodje botaničnega seminarja queenslandskega vseučilišča zelo dobro uspel, tako da bo »ded Peter« živel lahko še mnogo, mnogo let.

Ležišča premoga v zapadni Ukrajini. Švedski listi poročajo iz Moskve, da so v Zapadni Ukrajini, ki so jo Rusi vzeli Poljakom, odkrili ogromna ležišča premoga. Odprava geologov je premogovnemu komisarijatu v Moskvi poslala poročilo, iz katerega je razvidno, da Poljaki teh zalozov niso izkoriščali.